

Inventář nostalgie za dětstvím v mladší dospělosti

Martina Poláková, Veronika Veselá, Johanna Szpyrcová, Tereza Krnáčová

Úvod

Nostalgie je v současné psychologii chápána jako komplexní emoce charakterizovaná sentimentální touhou po minulosti. Ačkoli byla v minulosti považována za patologický stav, moderní výzkum ji popisuje jako běžnou a adaptivní součást emocionálního prožívání (Routledge et al., 2013). Nostalgie zahrnuje na minulost orientované myšlenky a smíšené emoční prožívání, přičemž pozitivní emoce obvykle převažují nad negativními (Wildschut et al., 2006; Hepper et al., 2012). Je prožívána lidmi napříč věkovými skupinami i kulturami a představuje univerzální zkušenost v každodenním životě (Routledge et al., 2013; Zhou et al., 2008).

Obsah nostalgických vzpomínek je nejčastěji sociálně orientovaný a soustředí se na blízké osoby a významné životní události. V nostalgických vzpomínkách hraje centrální roli vlastní Já a jejich struktura je často redemptivní, tedy negativní prvky jsou vyváženy pozitivním emočním vyústěním (Wildschut et al., 2006). Ačkoli nostalgie zahrnuje i uvědomění si ztráty a nenávratnosti minulosti, její celkový emoční tón je převážně pozitivní (Belk, 1990; Havlena & Holak, 1991; Barrett et al., 2010).

Tento charakter odlišuje nostalgii od čistě negativních stavů, jakým je například smutek. Výzkum ukazuje, že nostalgie plní důležitou psychologickou funkci, zejména v situacích psychického ohrožení. Bývá vyvolána negativní náladou, osamělostí nebo pocity existenciální nejistoty a může pomáhat regulovat prožívání jedince (Wildschut et al., 2006; Routledge et al., 2011).

Nostalgie posiluje pozitivní afekt, podporuje sebehodnocení, pocit sociální propojenosti a vnímání smysluplnosti života (Routledge et al., 2013). Zároveň však může mít i méně příznivé důsledky, jelikož novější studie naznačují její souvislost s negativními emocemi, jako je závist, zejména v důsledku porovnávání idealizované minulosti se současností (Newman et al., 2024).

Tvorba položek

Vzhledem k tomu, že nostalgie je v současné literatuře chápána jako komplexní emoce zahrnující kognice orientované na minulost, smíšené afektivní prožívání a behaviorální i fyziologické důsledky, nelze ji považovat za jednorozměrný konstrukt (Routledge et al., 2013; Hallegatte & Marticotte, 2014).

Položky byly formulovány ve formě oznamovacích vět v první osobě, respondenti odpovídali na pětibodové Likertově škále:

nesouhlasím (1) – spíše nesouhlasím (2) – nevím (3) – spíše souhlasím (4) – souhlasím (5).

Položky 3, 4, 5, 7, 9, 10 a 13 jsou reverzní, tedy jejich bodování je obrácené.

Seznam položek:

1. Cítím touhu vrátit se alespoň na chvíli do období svého dětství.
2. Kdybych měla děti, chtěla bych jim pustit mou oblíbenou pohádku z dětství.
3. Mám jen malý zájem znovu navázat kontakt s přáteli z dětství.
4. Když si vzpomenu na dětství, cítím se hůř.
5. Na to, jak jsem trávil čas po škole, vzpomínám jen zřídka.
6. Dětství bylo pro mě šťastnější než současnost.
7. Svět mého dětství byl horší než ten dnešní.
8. Sleduji filmy nebo poslouchám písničky, které jsem měla ráda v dětství.
9. Nerada navštěvuji místa, kde jsem trávil dětství.
10. Rodinné tradice pro mě nyní nemají velký význam.
11. Ráda si prohlížím staré fotografie z dětství.
12. Dodnes spím v posteli se svým plyškem z dětství.
13. O mém dětství mluvím s ostatními jen zřídka.
14. Volám svým rodičům každý den.
15. Vždycky se usměji, když pomyslím na dětství.
16. Při vzpomínkách na dětství mi vstupují slzy do očí.
17. Cítím smutek, když si uvědomím, že se do dětství nemohu vrátit.
18. Když slyším písničku nebo vidím film z dětství, vyvolává to ve mně silné emoce.

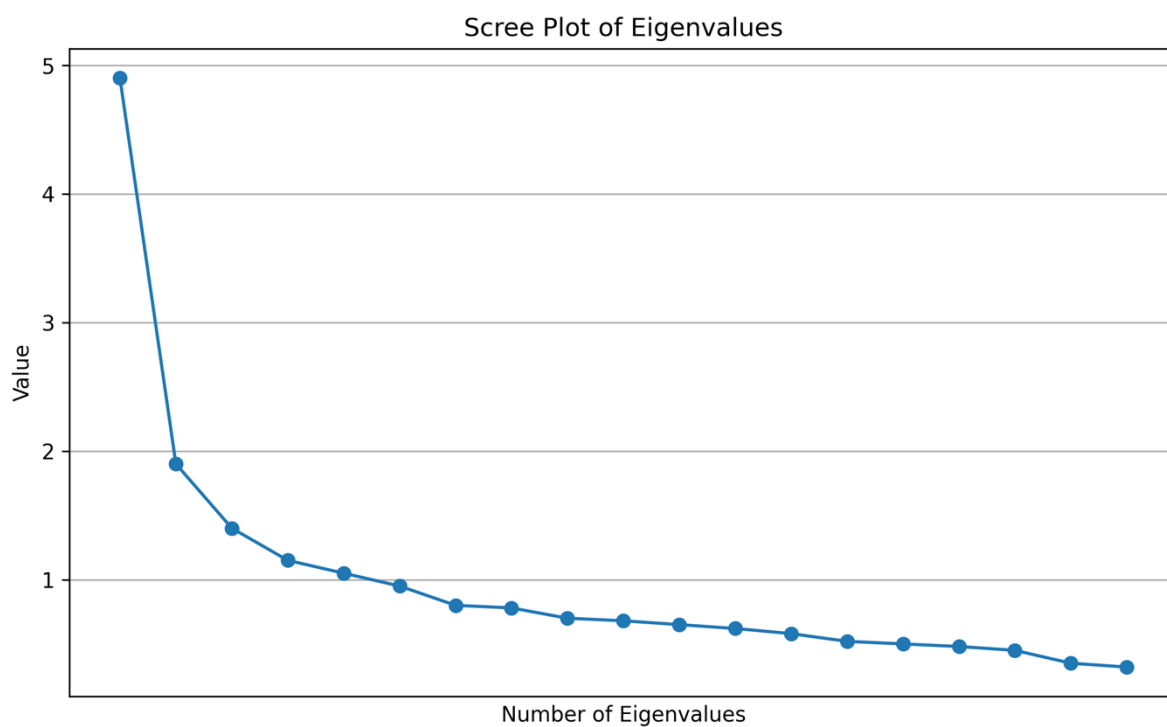
Výzkumný a standardizační soubor

Za účelem výběru položek poskytujících relevantní informace a jejich následného zařazení do subškál byla výše uvedená sada 18 položek administrována na rozsáhlém vzorku respondentů. Sběr dat probíhal prostřednictvím online platformy. Respondenti byli osloveni prostřednictvím sociálních sítí, přičemž výběr vzorku měl charakter příležitostného výběru. Dotazník celkově vyplnilo 340 respondentů. Vzhledem k zaměření inventáře byli ze souboru vyřazeni respondenti mladší 20 let (6 záznamů) a respondenti starší 35 let (14 záznamů), jelikož cílem výzkumu bylo zkoumat prožívání nostalgie u mladších dospělých. Po aplikaci těchto kritérií tvořil výsledný výzkumný soubor 321 respondentů, z nichž 79 (cca 25 %) byli muži a 242 (cca 75 %) ženy. Průměrný věk respondentů byl 28 let.

Faktorová struktura inventáře a výběr funkčních položek

Pro analýzu faktorové struktury byla použita exploratorní faktorová analýza s ortogonální rotací VARIMAX a Kaiserovou normalizací. Sutinový graf (Graf č. 1) naznačuje možnou přítomnost více faktorů.

Graf č.1: Sutinový graf pro 18 položek

Na základě vizuální inspekce grafu je patrný dominantní hlavní faktor, můžou zde však existovat až čtyři další faktory v případě, že pro rozhodnutí použijeme pravidlo vlastního čísla většího než 1.

Nejprve byl testován pětifaktorový model. Toto řešení však vykazovalo několik metodických problémů (viz Tabulka č. 1).

Tabulka č.1: Faktorové náboje na 18 položkách

Pol.	Faktor					Komunalita
	1	2	3	4	5	
1	0,15	0,76	0,32	0,04	0,07	0,70
2	0,19	0,10	0,65	0,06	0,09	0,48
3	0	0	0,17	0,74	0	0,57
4	0,75	0,29	0,04	0,23	-0,02	0,70
5	0,09	0,23	-0,06	0,69	0,14	0,56
6	0,04	0,73	0,06	0,11	0,17	0,58
7	0,42	0,65	0	0,17	0,08	0,64
8	0,02	0,21	0,71	0,04	-0,08	0,55
9	0,66	0,15	0,26	0,12	0,02	0,53
10	0,53	-0,07	0,26	-0,08	0,55	0,66
11	0,23	0,20	0,52	0,20	0,33	0,52
12	-0,11	0,17	0,03	0,04	0,56	0,36
13	0,23	0,01	0,38	0,60	0	0,56
14	0,01	0,16	0,07	0,10	0,73	0,57
15	0,25	0,53	0,23	0,39	0,18	0,58
16	-0,58	0,20	0,38	0,04	0,26	0,60
17	-0,21	0,72	0,32	-0,07	0,19	0,71
18	-0,12	0,12	0,68	0,21	0,15	0,56

Konkrétně položka č. 10 („*Rodinné tradice pro mě nyní nemají velký význam*“) vykazovala nejednoznačné faktorové sycení napříč více faktory. Ani po obsahové stránce položky nebylo jednoznačné, kam ji zařadit, proto byla z dalších analýz vyřazena.

Položka č. 16 („*Při vzpomínkách na dětství mi vstupují slzy do očí*“) se ve faktorové analýze ukázala jako problematická. Na rozdíl od ostatních položek vykazovala záporné faktorové sycení, což naznačovalo, že se nechová ve stejném směru jako ostatní položky měřící nostalgii po dětství. Tento výsledek pravděpodobně souvisí s nejednoznačnou formulací položky. Výraz „slzy v očích“ mohl být respondenty chápán různě – jednak jako projev dojetí či nostalgie, ale také jako výraz smutku nebo negativních emocí spojených s dětstvím. Položka tak zřejmě nezachycovala jednotný význam, což vedlo k jejímu nekonzistentnímu vztahu k ostatním položkám.

Problematické chování této položky se následně projevilo i při výpočtu reliability subškál, kdy její zahrnutí vedlo k extrémně nízké hodnotě Cronbachovy alphy ($\alpha = 0,0004$). To naznačuje, že položka narušovala vnitřní konzistenci škály. Z těchto důvodů byla položka č. 16 z další analýzy vyřazena.

Následně byla faktorová analýza zopakována se zbývajících 16 položkami. Toto řešení vedlo ke čtyřfaktorové struktuře, která byla v porovnání s předchozím modelem přehlednější, avšak i zde se objevila problematická dvojité sycení u některých položek (viz Tabulka č. 2).

Tabulka č.2: Faktorové náboje na 16 položkách

Pol.	Faktor				Komunalita
	1	2	3	4	
1	0,58	0,46	0,34	-0,08	0,68
2	0,07	0,17	0,67	0,07	0,48
3	0,03	0,05	0,17	0,70	0,52
4	-0,03	0,80	0,07	0,20	0,69
5	0,25	0,22	-0,07	0,65	0,54
6	0,65	0,36	0,06	0,01	0,56
7	0,40	0,70	0,00	0,08	0,65
8	0,13	0,08	0,72	-0,01	0,55
9	-0,12	0,68	0,25	0,12	0,55
11	0,25	0,26	0,54	0,24	0,48
12	0,52	-0,18	0,07	0,17	0,34
13	-0,05	0,24	0,39	0,58	0,55
14	0,50	-0,02	0,09	0,24	0,32
15	0,42	0,49	0,24	0,32	0,58
17	0,74	0,10	0,34	-0,17	0,70
18	0,21	-0,06	0,67	0,21	0,54

Konkrétně položky č. 1 a č. 15 vykazovaly významná faktorová zatížení na více faktorech a jejich obsah byl příliš obecný, což znesnadňovalo jejich jednoznačné přiřazení ke konkrétní subškále. Tyto položky byly proto z analýzy rovněž vyřazeny.

Finální faktorová analýza byla provedena se 14 položkami. Výsledkem byla čtyřfaktorová struktura, která již nevykazovala výrazná dvojité sycení a byla obsahově interpretovatelná (viz Tabulka č. 3).

Tabulka č. 3: Faktorové náboje na 14 položkách

Pol.	Faktor				Komunalita
	1	2	3	4	
2	0,08	0,18	0,67	0,06	0,49
3	0,03	0,02	0,15	0,75	0,59
4	-0,02	0,81	0,09	0,17	0,70
5	0,27	0,23	-0,08	0,66	0,56
6	0,67	0,36	0,06	0,04	0,58
7	0,42	0,71	0,02	0,06	0,68
8	0,12	0,07	0,73	-0,02	0,56
9	-0,11	0,69	0,25	0,14	0,57
11	0,26	0,27	0,54	0,22	0,49
12	0,56	-0,13	0,08	0,10	0,35
13	-0,04	0,23	0,38	0,61	0,57
14	0,51	0,01	0,12	0,15	0,30
17	0,72	0,07	0,34	-0,13	0,65
18	0,21	-0,06	0,67	0,22	0,55

Testové škály a výpočet hrubého skóru

Na základě výsledků explorační faktorové analýzy byla vytvořena finální verze dotazníku nostalgie po dětství, která zahrnuje čtyři subškály. Tyto subškály odpovídají čtyřem identifikovaným faktorům a byly pojmenovány na základě společného obsahového zaměření jejich položek: **Citová vazba k dětství**, **Emoční hodnocení dětství**, **Podnětová nostalgie** a **Kontakt s minulostí**.

Položky byly do jednotlivých subškál zařazeny na základě jejich nejvyššího faktorového zatížení, přičemž byl zohledněn i jejich obsahový význam. V případech, kdy položka vykazovala nižší faktorové zatížení, avšak obsahově odpovídala danému faktoru, byla do subškály ponechána s ohledem na zachování obsahové soudržnosti škály.

Finální verze dotazníku obsahuje celkem 14 položek. Rozložení položek do jednotlivých subškál je uvedeno v Tabulce č. 4.

Tabulka č.4: Subškály a položky inventáře

Položka	Znění položky
Citová vazba k dětství – emocionální připoutání k období dětství	
6	<i>Dětství bylo pro mě šťastnější než současnost.</i>
12	<i>Dodnes spím v posteli se svým plyškem z dětství.</i>
14	<i>Volám svým rodičům každý den.</i>
17	<i>Cítím smutek, když si uvědomím, že se do dětství nemohu vrátit.</i>
Emoční hodnocení dětství – emoční valence vzpomínek na dětství	
4*	<i>Když si vzpomenu na dětství, cítím se hůř.</i>
7*	<i>Svět mého dětství byl horší než ten dnešní.</i>
9*	<i>Nerada navštěvuji místa, kde jsem trávil dětství.</i>
Podněťová nostalgie – nostalgické reakce vyvolané smyslovými a mediálními podněty	
2	<i>Kdybych mohla děti mít, chtěla bych jim pustit mou oblíbenou pohádku z dětství.</i>
8	<i>Sleduji filmy nebo poslouchám písničky, které jsem měla ráda v dětství.</i>
11	<i>Ráda si prohlížím staré fotografie z dětství.</i>
18	<i>Když slyším písničku nebo vidím film z dětství, vyvolává to ve mně silné emoce.</i>
Kontakt s minulostí – sociální vazby a frekvence kontaktu s lidmi z dětství, otevřenost ke vzpomínkám	
3*	<i>Mám jen malý zájem znovu navázat kontakt s přáteli z dětství.</i>
5*	<i>Na to, jak jsem trávil čas po škole, vzpomínám jen zřídka.</i>
13*	<i>O mém dětství mluvím s ostatními jen zřídka.</i>

Odpovědi respondentů byly zaznamenávány na pětibodové Likertově škále, kde hodnota 1 odpovídala odpovědi „nesouhlasím“ a hodnota 5 odpovědi „souhlasím“. Hrubý skór jednotlivých subškál byl vypočítán jako součet bodů získaných za odpovědi na položky náležející do dané subškály. Imputace nemusela být provedena, jelikož všichni respondenti, kteří nebyli vyřazeni z jiného důvodu (např. neodpovídající věk apod.), odpověděli na všechny položky.

U položek formulovaných v negativním směru bylo provedeno reverzní skórování tak, aby vyšší hodnota vždy odpovídala vyšší míře nostalgie za dětstvím. Reverzně skórované položky jsou označeny v tabulce č. 4 hvězdičkou.

Subškála **Citová vazba k dětství** zahrnuje 4 položky, přičemž minimální možný skór činí 4 body a maximální 20 bodů.

Subškála **Emoční hodnocení dětství** zahrnuje 3 položky s možným rozsahem skóru od 3 do 15 bodů.

Subškála **Podněťová nostalgie** zahrnuje 4 položky s možným rozsahem skóru od 4 do 20 bodů.

Subškála **Kontakt s minulostí** zahrnuje 3 položky s možným rozsahem skóru od 3 do 15 bodů.

Důkazy o reliabilitě metody

Vnitřní konzistence

Pro zjištění reliability jednotlivých subškál i celkové škály jsme použili test vnitřní konzistence neboli Cronbachův koeficient alfa. Jeho hodnota pro celkovou škálu je 0,33. Hodnoty jednotlivých subškál jsou po řadě 0,55; 0,68; 0,66; 0,55. Viz Tabulka č.6.

Hodnota vnitřní konzistence celkové škály (0,33) je nízká. Naznačuje to vysokou míru heterogenity mezi jednotlivými faktory. Hodnoty vnitřní konzistence jednotlivých faktorů skórují sice výše, ale stále je jejich hodnota spíše slabá. To může být dáno nízkým počtem položek.

Tabulka č.5 znázorňuje přehled jednotlivých položek.

Tabulka č.5: Popisné charakteristiky jednotlivých položek

<i>Položka</i>	<i>Průměr</i>	<i>Sm. odch.</i>	<i>Šikmost</i>	<i>R_{celek}</i>	<i>R_{subškála}</i>
6	2,74	1,23	0,23	0,10	0,39
12	2,35	1,69	0,68	0,18	0,27
14	2,52	1,48	0,39	0,17	0,27
17	3,03	1,37	-0,01	0,37	0,46
4	2,09	1,15	0,84	0,12	0,59
7	2,23	1,24	0,80	-0,12	0,47
9	1,71	1,03	1,63	0,05	0,44
2	4,49	0,88	-2,12	0,15	0,44
8	3,73	1,31	-0,77	0,19	0,47
11	3,82	1,36	-0,91	0,11	0,44
18	3,69	1,14	-0,69	0,21	0,48
3	3,08	1,37	-0,06	-0,01	0,36
5	2,84	1,25	0,19	0,01	0,34
13	2,82	1,25	0,24	-0,05	0,39

Stabilita v čase

Respondenti byli požádáni, aby inventář vyplnili ještě jednou po čase. Odpovědi jsou celkem od 48 respondentů. Inventář měli vyplňovat znovu po jednom týdnu. Nalezené hodnoty test-retest reliability obsahuje Tabulka č.6.

Tabulka č.6: Vnitřní konzistence, stabilita v čase a další deskriptivní statistiky škál inventáře

<i>Škála</i>	<i>Počet pol.</i>	<i>Průměr</i>	<i>Směr. odchylka</i>	<i>Šířka</i>	<i>Stabilita v čase</i>	<i>Vnitřní konz.</i>	<i>Chyba měření</i>
<i>Citová vazba k dětství</i>	4	10,65	3,79	0,21	0,86	0,55	2,54
<i>Emoční hodnocení dětství</i>	3	6,04	2,68	1,05	0,82	0,68	1,52
<i>Podnětová nostalgie</i>	4	15,73	3,36	-0,90	0,85	0,66	1,96
<i>Kontakt s minulostí</i>	3	8,74	2,81	0,17	0,80	0,55	1,89
<i>Celkový skóre</i>	14	41,16	5,77	-0,09	0,91	0,33	4,72

Důkazy o validitě metody

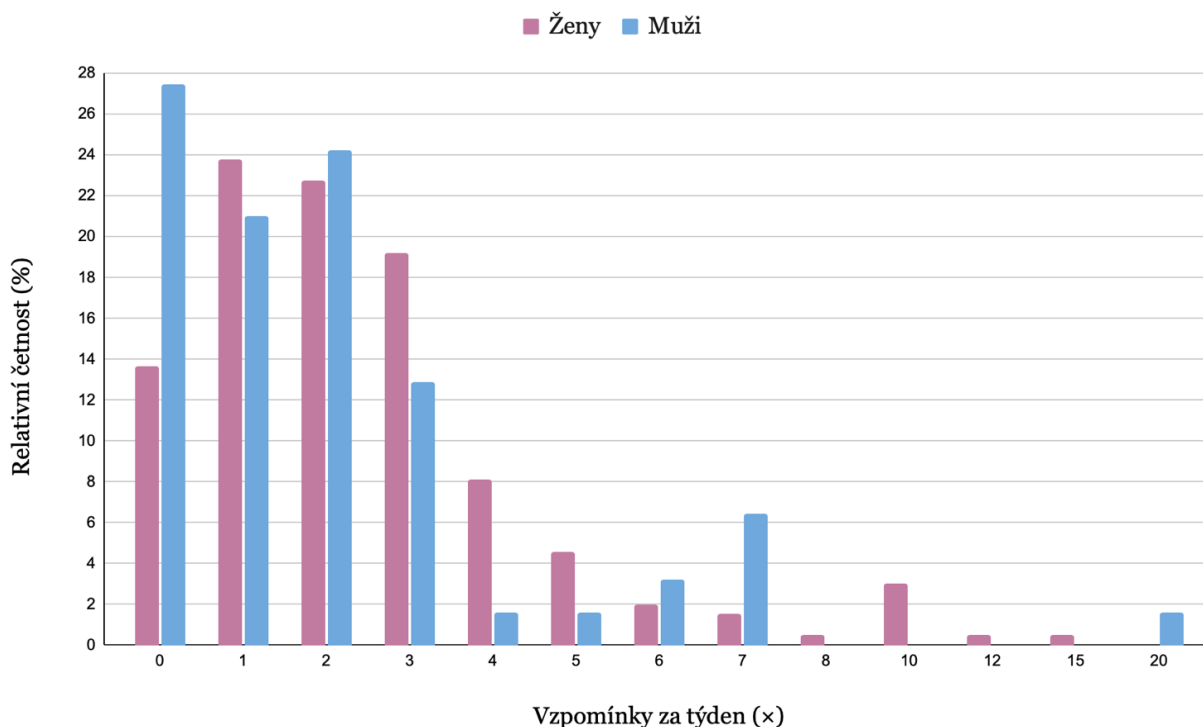
Kriteriální validita metody

Vedle samotného inventáře jsme respondentům položili otázku, jak často za poslední týden vzpomínali na své dětství. Předpokládáme, že jedinci s vyšší mírou nostalgie po dětství budou vzpomínat častěji, a tedy u nich očekáváme vyšší četnost odpovědí.

Otázka byla nepovinná, část respondentů ji vynechala. Smysluplné odpovědi jsme získali od všech 260 respondentů. Odpovědi jsme převedli na počet vzpomínek za týden. Rozmezí uvedených hodnot bylo od 0 do 20 vzpomínek týdně.

Rozložení relativní četnosti jednotlivých odpovědí u žen a mužů znázorňuje Graf č.2. Z grafu je patrné, že většina respondentů vzpomíná na dětství 1–3krát týdně.

Graf č. 2 – Vzpomínky na dětství za poslední týden u žen a mužů

Pro ověření kritériální validity inventáře byl použit Spearmanův korelační koeficient. Cílem analýzy bylo zjistit, zda skóre jednotlivých subškál a celkové skóre inventáře souvisejí s kritériovým měřítkem, kterým byla četnost vzpomínek na dětství.

Jak je patrné z Tabulky č. 7, všechny subškály i celkové skóre vykazují kladné a statisticky významné korelace s kritériovým měřítkem. Hodnoty Spearmanova korelačního koeficientu se pohybují v rozmezí od 0,151 (subškála *Emoční hodnocení dětství*) do 0,409 (subškála *Podnětová nostalgie*). Celkové skóre inventáře dosahuje hodnoty $p = 0,449$, což představuje středně silnou pozitivní souvislost.

Výsledky jsou v souladu s teoretickými očekáváními: respondenti, kteří dosahují vyšších hodnot v jednotlivých subškálách nostalgie po dětství, uvádějí také častější vzpomínání na dětství. Nejsilnější vztah ke kritériu vykazují subškály *Podnětová nostalgie* a *Kontakt s minulostí*, které zachycují emocionálně a situačně aktivované vzpomínky. I nejnižší zjištěná korelace (*Emoční hodnocení dětství*, $p = 0,151$) je statisticky významná ($p = 0,015$).

Celkově lze konstatovat, že zjištěné korelace poskytují podporu kritériální validitě inventáře, neboť jednotlivé subškály i celkové skóre konzistentně souvisejí s externím ukazatelem nostalgického vztahu k dětství.

Tabulka č. 7 - Spearmanovy korelační koeficienty vnějšího kritéria a hrubých skóre škál

Subškála	N	Spearmanovo ρ	t (N-2)	p
Citová vazba k dětství	260	0,267	4,456	< 0,001
Emoční hodnocení dětství	260	0,151	2,449	0,015
Podněťová nostalgie	260	0,409	7,208	< 0,001
Kontakt s minulostí	260	0,384	6,68	< 0,001
Celkové skóre	260	0,449	8,081	< 0,001

Faktorová validita

Cílem faktorové analýzy bylo ověřit, zda struktura dotazníku nostalgie po dětství odpovídá teoretickému členění na čtyři subškály: Citová vazba k dětství, Emoční hodnocení dětství, Podněťová nostalgie a Kontakt s minulostí. Faktorová analýza byla provedena pomocí metody hlavních komponent s rotací VARIMAX a normalizací Kaiser.

Výsledky analýzy, uvedené v Tabulce č. 8, ukazují, že většina položek vykazuje nejvyšší faktorové zatížení na očekávané subškále.

Komunalita položek, tedy podíl celkové variability položky vysvětlený faktory, se pohybuje mezi 0,30 a 0,70, přičemž nejnižší komunality mají položky 14 a 12, a nejvyšší položka 4 a 17. Vysvětlený rozptyl jednotlivých faktorů se pohybuje mezi 11 % a 15 %, celkově faktory vysvětlují 54 % variability dat, což ukazuje, že dotazník má uspokojivou strukturální validitu.

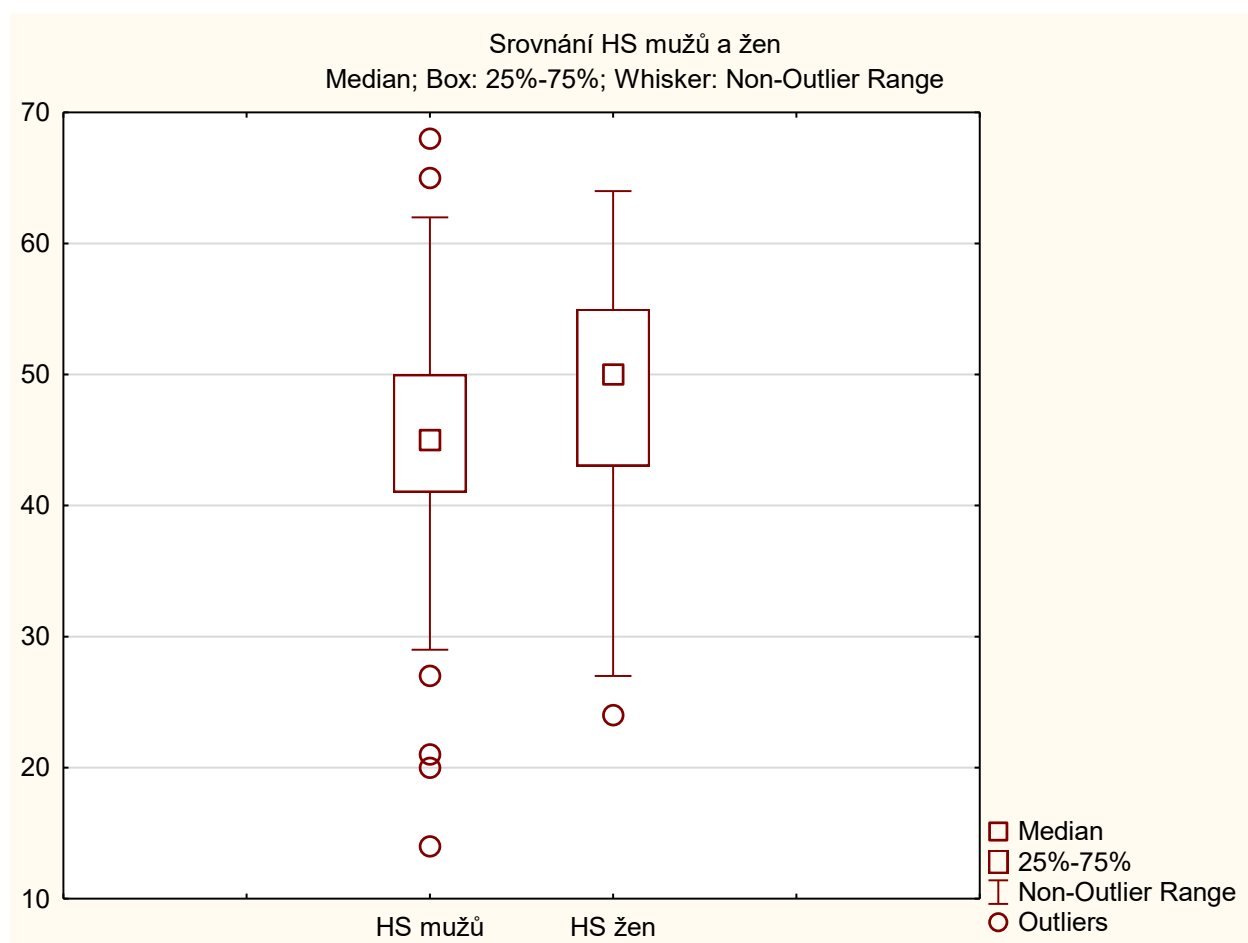
Celkově výsledky faktorové analýzy podporují faktorovou validitu inventáře, neboť položky jsou většinou jednoznačně přiřaditelné k jednotlivým subškálám a korespondují s teoretickým očekáváním, přičemž faktory dohromady vysvětlují více než polovinu variability všech položek.

Tabulka č. 8 – Faktorové zátěže

Položka	Citová vazba k dětství	Emoční hodnocení dětství	Podnětová nostalgie	Kontakt s minulostí	Komunalita
6	0,67	0,36	0,06	0,04	0,58
12	0,56	-0,13	0,08	0,10	0,35
14	0,51	0,01	0,12	0,15	0,30
17	0,72	0,07	0,34	-0,13	0,65
4	-0,02	0,81	0,09	0,17	0,70
7	0,42	0,71	0,02	0,06	0,68
9	-0,11	0,69	0,25	0,14	0,57
2	0,08	0,18	0,67	0,06	0,49
8	0,12	0,07	0,73	-0,02	0,56
11	0,26	0,27	0,54	0,22	0,49
18	0,21	-0,06	0,67	0,22	0,55
3	0,03	0,02	0,15	0,75	0,59
5	0,27	0,23	-0,08	0,66	0,56
13	-0,04	0,23	0,38	0,61	0,57
Vysvětlený rozptyl	14 %	14 %	15 %	11 %	54 %

Orientační normy

Graf č.3: Hrubý skór celkové škály u mužů a žen

Rozdíly mediánů souboru mužů a žen ukazují, že „typická“ žena v souboru dosahuje vyššího hrubého skóru než „typický“ muž. U souboru mužů si taky můžeme všimnout větší koncentrovanosti kolem mediánu, což svědčí o menší variabilitě souboru. Zato je ale ve skupině mužů více „outlierů“ (odlehklých hodnot), zejména směrem k nízkým hodnotám hrubého skóru.

Pro tvorbu norem našeho souboru jsme použily lineární transformaci. Důvodem je zešikmení rozdělení hrubých skórů, které přibližně odpovídá normálnímu rozdělení. To jsme odhadly dle grafu hrubých skórů u celkového souboru a percentilového grafu, který svým tvarem připomíná písmeno S. Šikmost jednotlivých škál se pohybuje v rozmezí -0,90 až 1,05.

Na základě hrubého skóru, průměru a směrodatné odchylky jsme spočítaly Z-skór. Ten jsme pak upravily do podoby staninu, který je vhodný pro komunikaci výsledků. Tyto úkony jsme následně opakovaly pro soubor žen a soubor mužů pro každou ze čtyř škál zvlášť. O značných rozdílech mezi skupinami svědčí nejen grafy, ale i podoba norem. Vliv věku jsme nezkoumaly, jelikož jsme si už předem výzkumný soubor omezily na mladší dospělost (20-35 let). Staninové normy shrnují tabulky 9, 10 a 11.

Tabulka č.9: Normy pro celý výzkumný soubor

Stanin	Citová vazba k dětství	Emoční hodnocení dětství	Podnětová nostalgie	Kontakt s minulostí	Celková škála
1	4	3-7	4-9	3-4	14-31
2	5	8	10-11	5	32-36
3	6-7	9	12-13	6-7	37-40
4	8-9	10-11	14	8	41-45
5	10-11	12	15-16	9	46-49
6	12-13	13	17-18	10-11	50-54
7	14-15	14-15	19	12	55-58
8	16-17		20	13-14	59-63
9	18-20			15	64-68

Pozn.: Pro převod hrubého skóru na stanin najdete zjištěnou hodnotu ve sloupci příslušné škály. V prvním sloupci daného řádku pak najdete odpovídající stanin.

Tabulka č.10: Normy pro ženy

Stanin	Citová vazba k dětství	Emoční hodnocení dětství	Podnětová nostalgie	Kontakt s minulostí	Celková škála
1	4	3-7	6-10	3-4	24-33
2	5-6	8	11-12	5	34-37
3	7-8	9	13	6-7	38-42
4	9-10	10-11	14-15	8	43-46
5	11	12	16	9-10	47-50
6	12-13	13	17-18	11	51-54
7	14-15	14-15	19	12	55-59
8	16-17		20	13-14	60-63
9	18-20			15	64

Tabulka č.11: Normy pro muže

Stanin	Citová vazba k dětství	Emoční hodnocení dětství	Podnětová nostalgie	Kontakt s minulostí	Celková škála
1		3-7	4-7	3	14-27
2	4	8	8-9	4-5	28-32
3	5-6	9	10-11	6	33-37
4	7-8	10-11	12-13	7-8	38-42
5	9-10	12	14-15	9	43-47
6	11-12	13-14	16-17	10-11	48-52
7	13-14	15	18	12	53-57
8	15-16		19-20	13	58-62
9	17-20			14	63-68

Zhodnocení metody a diskuse

Inventář, který jsme vytvořily, je rychlým screeningovým nástrojem pro zjištění prožívání nostalgie po dětství, se kterou se lidé v mladém dospělém věku často potýkají.

Metoda má mnoho nedostatků. Mezi nimi bychom rády zmínily například některé nepřiliš šťastně formulované položky, některé natolik, že musely být (v procesu FA) vyřazeny. V souladu s existující literaturou jsme předpokládali třífaktorovou strukturu nostalgie (kognitivní, behaviorální a fyziologický faktor), nicméně výsledky faktorové analýzy tuto strukturu nereplikovaly v plném rozsahu.

U subškály Citová vazba k dětství lze poukázat na její obsahovou heterogenitu, neboť zahrnuje položky zachycující různé projevy vztahu k dětství – od hodnocení dětství ve srovnání se současností, přes přetrvávající behaviorální zvyky, až po aktuální vztah k rodičům a emoční reakci na nenávratnost dětství.

Na základě FA lze uvažovat, že citová vazba k dětství představuje širší, komplexní konstrukt, který se může manifestovat prostřednictvím různých forem chování, myšlení i emocí. Jednotlivé položky tak neodrážejí totožný typ projevu, ale společný emoční postoj k dětství, jenž se v životě jedince může projevovat různými způsoby.

Tato interpretace je v souladu s výsledky faktorové analýzy, která navzdory obsahové různorodosti položek identifikovala jejich společný latentní faktor. Zároveň může heterogenita položek částečně přispívat k nižší hodnotě vnitřní konzistence subškály, což představuje jedno z omezení nástroje a zároveň podnět pro jeho další rozvoj.

Co se týče reliability, jak už jsme uvedly, hodnota vnitřní konzistence celkové škály (0,33) se ukázala být nízká. To může být známkou vysoké míry heterogenity mezi jednotlivými faktory. Hodnoty vnitřní konzistence jednotlivých faktorů skórují sice výše, ale stále je jejich hodnota spíše slabá. Předpokládáme, že to může být dáno nízkým počtem položek, slabou vzájemnou provázaností mezi položkami nebo heterogenitou konstruktů (Tavakol & Dennick, 2011).

Dalším významným omezením, které se norem týká, a na které bychom rády upozornily, je velmi malý počet mužů respondentů. V našem výzkumném souboru bylo 242 žen a pouze 79 mužů. Z toho vyplývá, že normy pro jednotlivá pohlaví lze srovnávat jen ve velmi omezené míře a normy pro muže lze využít jen opravdu orientačně.

Možné zkreslení by mohlo způsobit také naše rozhodnutí na základě tvaru grafu hrubých skóre a grafu percentilů celkového souboru (S-tvar). U něj máme za to, že je použití lienárních norem obhajitelné, ale například u souboru mužů už je šikmost větší, a tudíž by se dalo uvažovat o využití norem nelineárních. Abychom ale mohly srovnat jednotlivé podsoubory, přiklonily jsme se k lineárním staninovým normám u všech skupin.

Další věc, kterou musíme ve vztahu k normám zmínit, je, že dvě škály se jeví jako potenciálně problematické (Emoční hodnocení dětství a Podněťová nostalgie), protože hrubé skóry nedosahují nejvyšších staninů. To může naznačovat omezenou citlivost škál v horní části rozdělení a potenciální “efekt stropu”.

Proto s tímto faktorovým rozdělením nejsme plně spokojeny a oblast rozhodně nabízí prostor k dalšímu zkoumání.

Zdroje

Barrett, F. S., Grimm, K. J., Robins, R. W., Wildschut, T., Sedikides, C., & Janata, P. (2010). Music-evoked nostalgia: Affect, memory, and personality. *Emotion*, 10(3), 390–403. <https://doi.org/10.1037/a0019006>

Belk, R. W. (1990). The role of possessions in constructing and maintaining a sense of past. In M. E. Goldberg (Ed.), *Advances in consumer research* (Vol. 17, pp. 669–676). Provo, UT: Association for Consumer Research.

Hallegatte, D., & Marticotte, F. (2014). Does Holbrook’s nostalgia index measure nostalgia proneness? In 2014 AMA Winter Educators’ Proceedings (pp. C-84–C-86).

Havlena, W. J., & Holak, S. L. (1991). “The good old days”: Observations on nostalgia and its role in consumer behavior. In R. H. Holman & M. R. Solomon (Eds.), *Advances in consumer research* (Vol. 18, pp. 323–329). Provo, UT: Association for Consumer Research.

Hepper, E. G., Ritchie, T. D., Sedikides, C., & Wildschut, T. (2012). Odyssey’s end: Lay conceptions of nostalgia reflect its original Homeric meaning. *Emotion*, 12(1), Article 102. <https://doi.org/10.1037/a0025167>

Izard, C. E. (1992). Basic emotions, relations among emotions, and emotion-cognition relations.

Newman, D. B., Nezlek, J. B., & Tay, L. (2024). General gratitude and gratitude to God: Associations with personality and well-being. *Journal of Positive Psychology*, 19(1), 157–165. <https://doi.org/10.1080/17439760.2023.2178958>

Newman, D. B., Lutz, P. K., Sachs, M. E., & Zelenski, J. M. (2025). Unlocking the bitter potential of nostalgia: Covariation between and causal effects of nostalgia on envy. *Journal of Personality and Social Psychology: Personality Processes and Individual Differences*, 128(2), 438–455. <https://doi.org/10.1037/pspp0000529>

Routledge, C., Wildschut, T., Sedikides, C., & Juhl, J. (2013). Nostalgia as a resource for psychological health and well-being. *Social and Personality Psychology Compass*, 7(11), 808–818. <https://doi.org/10.1111/spc3.12070>

Tavakol, M., & Dennick, R. (2011). Making sense of Cronbach's alpha. *International Journal of Medical Education*, 2, 53–55. <https://doi.org/10.5116/ijme.4dfb.8dfd>

Wildschut, T., Sedikides, C., Arndt, J., & Routledge, C. D. (2006). Nostalgia: Content, triggers, functions. *Journal of Personality and Social Psychology*, 91, 975–993. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.91.5.975>

Zhou, X., Sedikides, C., Wildschut, T., & Gao, D.-G. (2008). Counteracting loneliness: On the restorative function of nostalgia. *Psychological Science*, 19, 1023–1029. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.2008.02194.x>